

Jens Jensen-Sønderup – folketingsmand og minister

Artikel bragt i "Hanen" 5. Rk. Nr. 6 1998

I tidens løb har der naturligvis også været en del folk her fra egnen, der har haft sæde i rigsdagen. Egentlig ved vi ikke hvor mange det drejer sig om, men nogle navne dukkede da op, da vi en aften sad og talte herom. Navne som Quist og Pinstrup, og den gamle stalinist Knud Jespersen, der har rod i Suldrup. Den der nåede længst i politik var Jens Jensen-Sønderup, der fik rollen som indenrigsminister i en periode. Da han døde fik han en længere nekrolog i partiet Venstres årlige almanak, og vi har valgt at bringe nekrologen i sin helhed her, idet den fortæller noget om hvilket eftermæle denne bonde-dreng fra Sønderup efterlod sig i slutningen af 1940'erne.

Et liv i Arbejde for Danmark

Skrevet af redaktør P. C. Jacobsen

Jens Sønderup-Jensen

Den 10. Marts 1949 døde tidligere Indenrigsminister i Klaus Bernthsens Ministerium J. Jensen-Sønderup. Kort Tid før sin død passerede han de 87 Aar og var derfor ikke saa kendt af de yngre Aargange indenfor Venstre. Men for dem som levede med i dansk Politik omkring Aarhundredskiftet og frem til 1920 vil Navnet Jensen-Sønderup huskes. Hans store Arbejde i dansk Politik fra 1896-1920 vil blive anerkendt i vor politiske Historie, fordi det paa en Række afgørende Omraader var meget betydningsfuldt.

De sidste Aar af hans lange Levetid ofredes særligt Arbejdet for den frie Skole og Kirke. Han var Frihedens Talsmand som faa.

J. Jensen-Sønderup tog Navn efter sin Fødeby i Himmerland. Faderen ejede en Gaard i Sønderup, som i Farfaderens Tid var Fæstegaard, der købtes til Selveje for 1600 Rigsdaler. Man forstaar, at det efter Datidens Forhold her været et stort Beløb, for der var i Hjemmet store Betæneligheder ved denne Handel. Hvordan skulde man skaffe de nødvendige Rentepenge? Men det gik. Jensen-Sønderup gik i Sognets Landsbyskole, i hvis Skolestue, der var Murstensgulv, og Børnene sad med Træske paa. De lærte grundigt at læse og skrive, og Bibelhistorie og Lærebog lærtes udenad paa Remse! Denne Skoleform vendte Jensen-Sønderup sig senere imod med megen Styrke. Hverdagen gik for ham som for andre Landsbyhjørn paa den Tid. Tidligt op om Morgenen og med i Arbejdet før Skoletid, og naar Undervisningen var forbi atter med i Arbejdet hjemme ved Bedriften.

Hurtigt gik det op for den meget opvakte Bondeknøs, at han vilde være Præst. Et Par Vintre var han paa Højskole, Opholdene her prægede ham for hele Livet, og senere forberedte han sig hos en Præst i Vesthimmerland til Optagelse paa Døckers Studenterkursus i København. Her kom han forresten til at sidde paa Skolebænk sammen med den senere Udenrigsminister Dr. phil. Moltesen. Mens Jensen-Sønderup opholdt sig paa dette Kursus, ramtes hans Barndomshjem af en meget stor Sorg. To yngre Brødre døde med Dags Mellemrum af Diftheritis. Disse Dødsfald medførte, at Jensen-Sønderup fra sin Mor fik et meget indtrængende Brev med Opfordring til at komme hjem og bestyre Gaarden, der ellers vilde blive solgt. Det var et svært Valg for ham, men Pligtfølelsen overfor Hjemmet gik af med Sejren. Studierne i København sagde hen med tungt Hjerte Farvel til.

Ganske stille gled den unge Himmerlandsbonde ind i Politik. Han blev ikke paavirket hertil i sit Hjem, der var mere religiøst end politisk indstillet. Men han læste det københavnske frisindede Dagblad "Fædrelandet", som laantes hos Stedets Sognepræst. Det var Provisoriepolitiken i 70'erne og 80'erne, der bidrog til at vække hans politiske Interesse. I 1885, 23 Aar gammel, kom han med i Venstres Arbejde i Brorstrupkredsen (nu Aarskredsen), og et Par Aar senere blev han denne Forenings Formand.

Her havde han Lejlighed til at møde den store politiske Førerskikkelse C. Berg, som han saa op til og beundrede for den glimrende Kamp mod Provisoristerne. Senere blev han i 1892 ordførende Stiller for Brorstrupkredsens Folketingskandidat, Lærer Anders Thomsen, Haubro, den senere Formand i Folketinget.

I 1895 opstilledes Jensen-Sønderup selv for første Gang i Nyborgkredsen, men opnaaede ikke Valg. Aaret efter skulde der være Suppleringsvalg i Nørresundbykredsen, og her valgtes han den 8. Juni 1896.

Da Kandidaten skulde udpeges i Nørresundby kredsen, samledes man hos Redaktør Vilhelm Lassen paa Aalborg Amtstidende, som havde henledt Opmærksomheden paa to Mænd som Kandidatemner: J. Jensen-Sønderup og P. P. Pinstrup. Det fortælles fra dette Møde at Vilhelm Lassen havde karakteriseret de to Kandidater ved om Pinstrup at sige, at han maaske var den grundigste, men at han ligesom krævede mere Plads for at komme igennem en Dør, medens Jensen-Sønderup, naar Døren var aaben, nok kunde klemme sig igennem en lille Sprække. Valget faldt paa Jensen-Sønderup!

Det første Vælgermøde, han talte ved, var i Gandrup, hvor han blev støttet godt af den senere Landbrugsminister Anders Nielsen. Vilhelm Lassen hentede selv Talerne paa Banegaarden i Aalborg, og i en Arbejdsfjedervogn kørte han de to vordende Ministre til Mødet. Vilhelm Lassen, der jo ogsaa selv blev Minister, sad paa Kuskesædet, og han bemærkede: "Nu kører Redaktøren med Rigsdagen, det paaastaar man jo, at Redaktørerne er slemme til".

Spændingen ved dette Valg var stor i Nørresundby. Jensen-Sønderup havde talt Venstre-Reformpartiets Sag godt paa Vælgermøderne, og det viste sig da ogsaa, at han fik et stort Stemmetal. Den moderate Modkandidat havde 645 Stemmer mod Jensen-Sønderups 1051.

I Efteraaret 1896 tog den nye Folketingsmand saa fat paa Rigsdagsarbejdet. Hans første Tale drejede sig om Frigivelse af Pontonbroen mellem Aalborg og Nørresundby. Den skulde først blive gennemført 39 Aar senere, men han var den første, der gik til Kamp mod den Afgift, der skulde erlægges for at komme over Broen. I sin Bog "Hørt og oplevet", der udkom i 1943, fortæller han, at den kendte Venstrepolitiker, senere Minister Christoffer Hage efter "Jomfrutalen" kom hen til ham og sagde: "Det gik jo godt".

Allerede i 1901 blev Jensen-Sønderup Finansudvalgets Ordfører for Kultusministeriets og Finansministeriets Budgetter samt for Finanslovens Indtægtsside. Hans Tale røbede, at han var godt inde i Tingene, man lagde straks Mærke til den unge Rigsdagsmands Grundighed og gode Evner. I 1908 blev han Trafikminister i Ministeriet I. C. Christensen, der senere paa Grund af Alberti-Katastrofen i 1909 afløstes af Ministeriet Neergaard. Som Trafikminister faldt det bl.a. i Jensen-Sønderups Lod at lade Frihedsstøtten paa Vesterbro flytte. Der rejstes i de københavnske Dagblade en Kampagne paa denne Sag. Professor Karl Larsen var imod Flytningen, som var absolut nødvendig af Hensyn til Sporanlægene under Vesterbro. Professoren skrev bl.a.: "Og saa var det endda en almindelig Bonde, en Gaardmand, der godkendte og deltog i Flytningen".

Fra 1909-10 var Jensen-Sønderup administrerende Direktør for Kongeriget Danmarks Hypothekbank - en Stilling han senere beklædte fra 1921-32, da han faldt for Aldersgrænsen.

Størst politisk Indsats kom Jensen-Sønderup dog til at øve som Indenrigsminister i Ministeriet Klaus Berntsen fra 1910-13. I sin før omtalte Erindringsbog fortæller han om Dannelsen af Ministeriet Klaus Berntsen i Juli Maaned 1910: En Søndag Eftermiddag sad min Kone og jeg ved Vinduet - vi boede dengang i Frederiksgade 8 - saa saa vi Klaus Berntsen komme gaaende og skraaede over Gaden til Nr. 10, hvor Anders Nielsen boede. "Ja, saa vil han nok tale med Anders Nielsen om Sammensætningen af Ministeriet", sagde jeg. Lidt hen paa Aftenen samme Dag kom Anders Nielsen ind til mig, han var imod Sædvane faamælt, men spurgte mig om jeg havde noget Kendskab til en Mand, der tidligere havde været Herredsfoged i Løgstør og som hed Rosenørn. Jeg maatte indrømme, at jeg ikke havde noget større Kendskab til ham, men havde hørt ham meget fordelagtigt omtalt i Løgstøregnen. Da Anders Nielsen fremdeles ikke sagde noget videre, spurgte jeg ligeud, om der var Tale om Rosenørns

Indtrædelse i det nye Ministerium som Justitsminister. "Ja", svarede Anders Nielsen, "eller maaske som Indenrigsminister".

Anders Niensens Besøg var iøvrigt meget kort, og han ønskede aabenbart ikke at drøfte det nye Ministeriums Sammensætning med mig. Næste Dag var jeg som sædvanlig i Hypothekbankens Kontor. Lidt hen paa Eftermiddagen, antagelig om ved kl. 3, ringede det paa min Telefon i mit Værelse. Det var Klaus Berntsen, der sagde mig, at de sad nogle oppe hos Anders Nielsen i Frederiksgade og lavede et nyt Ministerium. Nu vilde han spørge mig, om jeg kunde tænke Mig at blive Indenrigsminister i det Ministerium, han stod i Færd med at danne. Jeg sagde naturligvis Ja til Opfordringen, men føjede til, at jeg havde tænkt mig, at han selv vilde være Indenrigsminister. Klaus Berntsen svarede, at det vilde han selvfølgelig ogsaa helst, men Kongen (Frederik den VIII) havde bedt ham overtage Forsvarsministeriet, og det var han altsaa nødt til, da han ikke ansaa det for rigtigt at tage militære Befalingsmænd som Ministre. "Men", føjede han meget elskværdigt til, "naar jeg ikke kan blive Indenrigsminister, er der ingen, jeg hellere vil betro dette Ministerium til, end dig".

Og saa begyndte tre Aars stort og betydningsfuldt Arbejde i det meget vigtige Indenrigsministerium. Dengang hørte ogsaa de sociale Love under Indenrigsministeriet, idet man ikke dengang havde noget Socialministerium. Jensen-Sønderup, der havde været Sogneraadformand i Sønderup-Suldrup Kommune, var ikke ukendt med sociale Spørgsmaal, og de havde i høj Grad hans Interesse. Det kom ham i hans Ministertid til Hjælp, at han havde grundigt Kendskab til kommunalt Arbejde. Jensen-Sønderup har ofte paapeget, hvor stor Betydning det har for Rigestedsmænd, at de i Forvejen er skolet i kommunalpolitisk Arbejde.

Han hørte til de Politikere, som under Grundlovsforhandlingerne gik stærkt ind for Klaus Berntsens Tanke om at lade Landstinget vælge af de kommunale Raad - en Tanke som mange ogsaa i Nutiden er Tilhænger af.

Ved Valget i 1910, der var meget betydningsfuldt, idet Socialdemokratiet og de Radikale mange Steder opstillede i Fællesskab, enedes Venstre-Reformpartiet og de Moderate om ikke at opstille Kandidater imod hinanden. Det bevirkede, at baade Jensen-Sønderup og P. P. Pinstrup trak deres Kandidaturer tilbage i Nørresundbykredsen, og i Stedet opstilledes Højskoleforstander Søren Frederiksen, Støvring. Men allerede i 1911 blev Jensen-Sønderup opstillet i den daværende Veringekreds paa Fyn ved Suppleringsvalg. Han valgtes og repræsenterede Kredsen i 7 Aar. I denne Kreds havde han i 1911 daværende Højskoleforstander Nielsen-Svinninge som radikal Modkandidat, og den berømte radikale Folketingsmand Slengerik optraadte som Nielsen-Svinnings Vaabendrager paa Vælgermøder. Slengerik var en dreven Debattør, men paa et Vælgermøde kom han imidlertid i voldsom Knibe paa Grund af et nærgaaende Spørgsmaal fra en Vælger. Gode Raad var dyre. I Stedet for at svare paa det stillede Spørgsmaal sagde han: "Jeg synes, vi skulde synge en Sang, inden vi gaar videre", og saa sang han selv for til "Jeg vil værges mit Land". Paa den Maade slap Slengerik udenom det generende Spørgsmaal og Forsamlingen - i hvert Fald en stor Del af den - morede sig kosteligt.

Som Indenrigsminister gjorde Jensen Sønderup blandt andet en stor Indsats for Grønland, hvis Anliggender laa ham meget stærkt paa Sinde. Det var ham, der i 1912 fik udnævnt Daugaard-Jensen til Direktør for Grønlands Styrelse, - et Valg han aldrig havde Grund til at fortryde.

I Jensen-Sønderups Ministertid gennemførtes ogsaa Beværterloven og Loven om Arbejdsanvisning, der var noget helt nyt. Denne Lov, som var hans Værk, medførte, at senere Indenrigsminister Ove Rode bad Jensen-Sønderup overtage Stillingen som Arbejdsanvisnings direktør, og det var han fra 1914-21.

Loven om Understøttelse til Børn og Enker blev ligeledes gennemført i hans Ministerperiode. Jensen-Sønderup var en af Folkeforsikringstankens varmeste Talsmænd. Han fik nedsat en Kommission, som arbejdede med denne Sag i en halv Snes Aar, men det lykkedes ham ikke at føre den udmærkede Sag igennem. I Virkeligheden var det kun Venstres Medlemmer i Kommissionen, der for Alvor gik ind for Tanken. Jensen-Sønderups Ide gik ud paa at gennemføre en Folkeforsikringslov, hvor alle fra det 18. Aar skulde begynde at spare med Alderdommen for Øje. Alle skulde betale samme Præmie og have

samme Ret. Ved 65 Aarsalderen, eller hvis man mistede to Trediedele af sin Arbejdsevne, fik man den Sum udbetalt, der var fastsat i Loven.

Det havde været klogt at følge dette Raad, men endnu er der selvfølgelig Tid til at virkeliggøre Tanken. Naar man talte med Jensen-Sønderup, fik man et stærkt Indtryk af, at Tiden som Indenrigsminister var meget lykkelig for ham. Han holdt af Klaus Berntsen og beundrede hans dygtige Maade at lede Arbejdet paa, og tillige beundrede han ham som Taler og Fortæller. Engang ved et Middagsselskab hos Svend Høgsbro maatte Klaus Berntsen fortælle Eventyr for Værtens to Drengene, der sad i en Krog af Stuen. Alt som Eventyret skred frem i Handling, kom Drengene nærmere og nærmere til Fortælleren, og til sidst laa de ved hans Fødder og saa ham op i Ansigtet. Saadan kunde han, den store Fynbo, fortælle, saa alle, baade voksne og Børn, blev revet med.

At Jensen-Sønderups Arbejde værdsattes højt, fremgaar af en Artikel i Dagbladet "Riget" fra 16. Februar 1912 i Anledning af Jensen-Sønderups 50-Aars Fødselsdag. Bladet skrev bl.a.: "I Løbet af den forholdsvis korte Tid, Indenrigsminister Jensen-Sønderup har beklædt en ledende Stilling inden for Landets højeste Administration, er det lykkedes ham at skaffe sig almindelig og grundfæstet Anerkendelse. Baade i den Del af Ministergerningen, der vender udad: Den saglige Debat i Rigsdagen, og i Forholdet til Administrationens øvrige Led har Jensen-Sønderup vist en sjælden Evne til Forhandling og en utrættelig Arbejdskraft. Man har en tryk Følelse af, at han aldrig giver sig af med nogen Sag uden at gennearbejde dens Stof, det være sig aldrig saa tørt, paa en saadan Maade, at hen til enhver Tid behersker Sagen ikke blot i Hovedlinierne, men i alle dens Detailler. Dette er en sikker Vej til Respekt."

Baade af Jensen-Sønderups Bog og af Samtaler med ham fik man et levende Indtryk af, at Kong Frederik VIII stod ham meget nær. Et godt Bevis herpaa fik man, da Kong Christian X i 1941 i Anledning af Kongens Fødselsdag bad ham tale i Radioen om sin Far Frederik VIII. Mange vil endnu huske denne smukke Tale.

Da Jensen-Sønderup i 1912 havde det Uheld at falde paa "Strøget" i København og brække Laarbenshalsen, blev hen indlagt paa Professor Jens Schous Klinik, og her besøgte Frederik VIII ham. Den Dag, Kongen kom, sad Fru Jensen-Sønderup i Sygeværelset med sit Strikketøj. - Hun vilde gaa ud, da Kongen kom, men det fik hun ikke Lov til. "De maa endelig ikke gaa," sagde Kongen. "Jeg har ingen Statshemmigheder at drøfte med Deres Mand. De har naturligvis siddet i den Kurvestol ovre ved Vinduet med Deres Strikketøj; saa nu gaar De tilbage og sætter Dem paa Deres Plads." Og saa satte Kongen sig paa en almindelig Træstol og talte jævnt og ligetil, beretter Jensen-Sønderup. Flere Gange under det lange Sygeleje sendte Kongen Hilsen til sin Indenrigsminister.

Blandt de Politikere, der gjorde et stort forberedende Arbejde for Grundloven af 1915, var ogsaa Jensen-Sønderup. Det er med god Ret, at han er anbragt paa fremtrædende Plads i Professor Oscar Mathisens skønne Grundlovsbillede i Rigsdagens Fællessal paa Christiansborg.

Endelig skal nævnes Jensen-Sønderups store Arbejde for Skole og Kirke i hans Rigsdagstid. Ogsaa paa disse Omraader var han Frihedens fuldgode Talsmand. Naar det gjaldt Skoleforslag i Rigsdagen, var han altid mere interesseret i Lærernes Frihed end i Fagenes Forøgelse. Han kæmpede djærvt for at skabe gode Kaar for Friskolen. Ogsaa paa Kirkens Omraade var det ham en Hjertesag at faa gennemført den størst mulige Frihed for Præsterne og Menighederne. Her mødte han ofte Modstand selv i sin nærmeste Kreds. Men han arbejdede for Mindretallets Ret, og han naaede paa mange Omraader sine Maal.

Efter at han i 1920 trak sig ud af det politiske Liv, han var sidste Gang valgt i Bogensekredsen fra 1918-20, tog han levende Del i det folkelige og kirkelige Arbejde. Ofte blev der sendt Bud efter ham som Taler ved kirkelige Møder og Skolemøder. Fra 1921-42 var han Næstformand i "Kirkeligt Samfund af 1898". Det var en Oplevelse at høre ham tage Ordet ved Møder, hvor Skolens og Kirkens Sager var sat under Debat. Hans Tankegang var klar, og hans Fremstilling god, til han naaede op i Firserne.

Naar man ser tilbage over Jensen-Sønderups lange og rige Liv, saa er det en Oplevelse at se, hvor smukt og harmonisk alting formede sig for ham. Han var en Slider som faa. De Opgaver, man betroede ham, satte han sig grundigt ind i og arbejdede ihærdigt for. Han vidste, at man intet naaede uden et virkeligt Arbejde, og det veg han ikke tilbage for. Han vidste ogsaa, hvor han havde sin Rod, hvad han skyldte sin Hustru, sit Hjem, sin Slægt og sit Fødesogn. Altid var han med i det, der skete herhjemme, og han omfattede ikke alene sit eget Hjem med Kærlighed, men hele Sognet følte han for. Store Poster blev ham betroet i Livet, men det gik ham aldrig til Hovedet. Jens Jensen-Sønderup blev ved at være den jævne Mand.

Gravstenen på Trængstrup Kirkegård

I 87 Aar fik han Lov til at leve. Mod Slutningen svækkedes han stærkt, men næsten til det allersidste fulgte han levende med i alt, hvad der rørte sig i Folket og det Land, han elskede saa usigelig højt. Selv kunde han paa det sidste ikke læse, men en opofrende Husbestyrerinde, Frøken Ellen Jørgensen, og hans gode Børn og Børnebørn passede ham med aldrig svigtende Omhu. De læste baade Aviser og Bøger for ham og gjorde alt for at forskønne hans sidste Aar.

Trængstrup Frimenighedskirke

Stille gled han ind i Døden en Martsdag i Aar. En smuk Livsbane var afsluttet nær den By, efter hvilken han tog Navn, og nu hviler han i en Grav paa Frimenighedens Kirkegaard i Trængstrup nær sit gamle Hjem og sin Barndomsby og ved den Kirke, hvor han oplevede saa mange rige og gode Stunder.

En Digter har sagt, at "Vore Navne glemmes som Sne, der faldt i Fjor". Jensen-Sønderups Navn vil i hvert Fald sent glemmes; dertil var hans Virke alt for stort og rigt.